

Strejke. CSC sætter den danske model på prøve

CSC-konflikten kan være den første i en række af flere og mere vanskelige konflikter på det danske arbejdsmarked

ANALYSE

Anna Ilsøe

Politiken 11. juni 2011

Efter to års forgæves forsøg på at nå til enighed om en ny overenskomst indledte PROSAs medlemmer i sidste uge den strejke på CSC, som mange har frygtet. Ikke mindst en række ministerier, som til sammen har over 120 IT-kontrakter med CSC. Hvordan kunne det komme så vidt? Og er dette begyndelsen til enden på den danske aftalemodel?

Der er mange grunde til, at forhandlingerne er trukket ud og er endt i konflikt, men indtil videre ser forløbet ikke ud til at stille spørgsmålstegn ved selve den måde, det danske arbejdsmarked er reguleret på. Konflikt er en integreret del af den danske arbejdsmarkedsmodel. Hvis man ikke kan nå til enighed ved forhandlingsbordet, så kan arbejdsgiverne gribe til lockout og arbejdstagerne kan strejke. Og mener man, modparten overtræder reglerne for konflikt, så kan man indbringe sagen for Arbejdsretten.

Derimod kan man tale om, at CSC-konflikten er udtryk for en tilpasningskamp. Den danske model står – og har i mange år stået – over for en stribe af udfordringer i takt med globaliseringen og de ændringer af arbejdsmarkedet, den fører med sig. Men også privatiseringen af den offentlige sektor stiller nye krav. Ser man nærmere på baggrunden for konflikten mellem CSC og PROSA, peger den på mindst tre væsentlige udfordringer, som kan få betydning i fremtiden.

Først og fremmest må man i dag se i øjnene, at outsourcing af opgaver til lande, hvor lønnen er lavere, ikke kun begrænser sig til jobfunktioner med lave uddannelseskrav. Uddannelsesniveautet i ikke-vestlige lande er stigende, og det gør det muligt at outsource højt specialiserede funktioner til lande med et meget lavere lønniveau end det danske. Her er IT-branchen et godt eksempel. Fra 2008 til 2009 mistede vi 5402 arbejdspladser inden for IT-branchen i Danmark. Det

svarer til 80 procent af den beskæftigelsesfremgang, man havde oplevet inden for IT i årene 2004 til 2008. Desuden begyndte beskæftigelsen at falde for gruppen af IT-konsulenter, som ellers havde bidraget mest til væksten i beskæftigelsen. I lyset af den fortsatte globale vækst på IT-området, må man derfor konkludere, at væksten nu går uden om Danmark, når det handler om antallet af IT-jobs.

Vi kan med andre ord ikke længere regne med, at en særlig velkvalificeret kernearbejdskraft på det danske arbejdsmarked går ram forbi udflytningen af arbejdspladser. Selv de veluddannede medarbejdere, der tidligere blev betragtet som uundværlige, kan i dag skiftes ud, og det svækker potentielt deres forhandlingsposition i forhold til arbejdsgiverne.

Den anden udfordring ligger i de nye former for virksomhedsejerskab, der følger med udenlandsk opkøb af danske virksomheder. CSC er en multinational amerikansk ejet virksomhed, som i 1996 købte den statsligt ejede Datacentralen, der bl.a. stod for vedligeholdelsen af CPR-registeret. Dette betød, at de ansatte skulle genforhandle deres løn- og ansættelsesvilkår med en ny – og udenlandsk arbejdsgiver – der måske ikke kun ønskede en revision af selve vilkårene men også kom til forhandlingsbordet med en helt anden forhandlingskultur. Virksomhedsledere i USA er vant til at operere i en helt anden kontekst end virksomhedsledere i Danmark, når det gælder fastsættelse af løn- og arbejdsvilkår. Medlemstilslutningen til fagforeningerne i USA har været lav i årtier og ligger i dag på omkring 12 procent af arbejdsstyrken. Til sammenligning er 67 procent af arbejdsstyrken i Danmark medlem af en fagforening. Samtidigt er holdningen til fagforeninger ofte noget anderledes blandt amerikanske end danske arbejdsgivere. Mange amerikanske arbejdsgivere ser helst, at de ansatte slet ikke organiserer sig, mens mange danske arbejdsgivere bifalder en høj organisationsgrad og overenskomstdækning.

Endelig peger CSC-konflikten på en ny gråzone på det danske arbejdsmarked. CSC har en lang liste af kontrakter med staten, og derfor har mange politikere og borgere frygtet konsekvenserne af en strejke på CSC. Ville SKATs hjemmeside gå ned, ville CPR-registeret ikke blive opdateret, og ville tinglysninger af ejendomme ske rettidigt? Med salget af Datacentralen i 1996 valgte man at privatisere en række centrale funktioner i staten. Siden hen er mange andre offentlige funktioner blevet privatiseret, og CSC er derfor ikke det eneste eksempel på en privat virksomhed, der leverer vigtige offentlige ydelser. Det kan på den ene side styrke medarbejdernes forhandlingsposition, hvis de kan ramme offentlige kerneopgaver under en strejke. Omvendt kan det også svække deres brug af strejkevåbenet, hvis det betyder, at regeringen vælger at gribe ind over for sådanne strejker på det private arbejdsmarked.

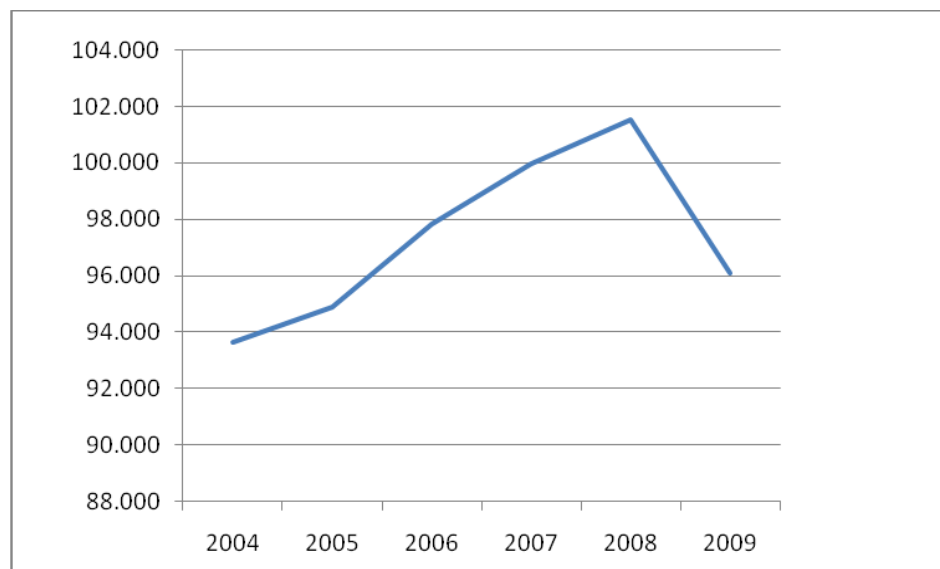
Alle tre udfordringer kan skubbe til såvel indholdet af kollektive aftaler om løn- og ansættelsesvilkår på det danske arbejdsmarked som selve den måde man forhandler – og konflikter – på. Dette gælder i særlig grad forhandlinger på virksomhedsniveau, hvor det kan være vanskeligt at opbygge vedvarende forhandlingsrelationer, dvs. gentagne forhandlingsrunder mellem de samme parter. Dette er afgørende for, at de lokale parter kan opbygge den nødvendige tillid i forhandlingerne. Hvis medarbejderne hyppigt skiftes ud eller hele faggrupper outsources og erstattes med andre, kan etableringen af tillid være en svær øvelse. Endnu vanskeligere bliver det, hvis også ledelsen udskiftes og måske møder frem til forhandlingsbordet med en anden forhandlingskultur end den, medarbejdersiden er vant til. Og endelig kan et stigende antal gråzoner mellem offentlig og privat virksomhed vanskeliggøre brugen af strejkevåbenet på det private arbejdsmarked.

Hvor konflikten mellem CSC og PROSA lander, er endnu for tidligt at sige, men uanset udfaldet peger den på en række nye udfordringer for den danske model. Det er udfordringer, der kan medføre flere og mere vanskelige konflikter

på det danske arbejdsmarked, men indtil videre er der ikke tegn på, at de overskrider den danske model for reguleringen af arbejdsmarkedet.

Anna Ilsøe er arbejdsmarkedsforsker ved forskningscenteret FAOS, Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

Figur: Antal beskæftigede i IT-branchen

Kilde: Bjørsted, Erik (2009): Krisen har bidt sig godt fast i IT-branchen. København: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd. Beskæftigelsestal for 3. kvartal.

*FAOS
11.06.11*